

Turističko - geografska obilježja atrakcijske osnove Bolivije

Kružić, Rosela

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:396983>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

Odjel za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

Rosela Kružić

TURISTIČKO-GEOGRAFSKA OBILJEŽJA ATRAKCIJSKE OSNOVE BOLIVIJE

Završni rad

Pula, rujan 2016.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

Odjel za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

Rosela Kružić

TURISTIČKO-GEOGRAFSKA OBILJEŽJA ATRAKCIJSKE OSNOVE BOLIVIJE

Završni rad

JMBAG: 0303045702, izvanredna studentica

Studijski smjer: Kultura i turizam

Predmet: Turistička geografija svijeta

Mentor: dr. sc. Nikola Vojnović

Pula, rujan 2016.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Rosela Kružić kandidatkinja za prvostupnicu Kulture i turizma ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, 16. rujna 2016. godine

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. GEOGRAFSKI POLOŽAJ.....	2
2.1. Prometno-geografski položaj.....	2
2.2. Turističko-geografski položaj.....	2
3. PRIRODNO-GEOGRAFSKI POLOŽAJ.....	3
3.1. Klima.....	3
3.2. Reljef.....	4
3.3. Vode.....	5
3.3.1. Slana jezera Anda.....	6
3.3.1.1. Salar de Uyuni.....	6
3.3.1.2. Poopó.....	8
3.3.1.3. Laguna Colorada.....	9
3.3.2. Jezero Titicaca.....	11
3.4. Flora i fauna.....	13
4. ANTROPOGENA ATRAKCIJSKA OSNOVA.....	14
4.1. La Paz.....	14
4.2. Santa Cruz de la Sierra.....	15
4.3. Hodočasničko mjesto Copacabana.....	17
4.4. El Fuerte de Samaipata.....	18
4.5. Cochocabamba.....	20
4.6. Sucre.....	21
4.7. Potosí i Bogato Brdo.....	22
5. TURISTIČKI POKAZATELJI.....	24
5.1. Oblici kapaciteta.....	25
5.2. Dolasci i noćenja.....	27
6. ZAKLJUČAK.....	30
LITERATURA.....	31
POPIS PRILOGA.....	33
SAŽETAK.....	35
SUMMARY.....	36

1. UVOD

Tema ovog završnog rada je Bolivija, odnosno poveznica turizma s geografskim obilježjima te države. Bolivija je zemlja velikih turističkih potencijala, međutim slabe turističke razvijenosti i iskorištenosti, a turistička je ponuda koncentrirana u nekoliko točaka. Glavni faktori razvoja turizma ove zemlje su reljef, klima, voda, drevni spomenici Indijanske kulture, odlično sačuvan folklor i tradicionalni život Indijanaca, arhitektura i kulturne atrakcije.

Prije svega naglasit će se geografski položaj ove zemlje, nakon toga klimatska, geomorfološka i hidrogeografska obilježja u koja ulaze slana jezera Anda i jezero Titicaca, kao flora i fauna karakteristična za ovo podneblje. Uz pomoć fotografija, čitatelj će lakše prepoznati i interpretirati sadržaj.

Četvrto poglavlje daje uvid u razvoj turizma u Boliviji koji do današnjeg dana nije u potpunosti iskorišten bez obzira na kulturne i prirodne predispozicije.

Peto poglavlje, Antropogena atrakcijska osnova, podijeljeno je na najposjećenije antropogene atrakcije Bolivije, odnosno gradovi: najveći grad Santa Cruz, grad La Paz, hodočasničko mjesto Copacabana, Cochabamba, grad El Fuerte de Samaipata, glavni grad Sucre i Potosí i Bogato Brdo.

U šestom poglavlju obrađuju se turistički smještajni pokazatelji, dolasci i noćenja uz prikladne grafičke priloge. Naglasak je na slabiju razvijenost turizma i turističku ponudu kojoj je pogodovala slaba prometna povezanost, ekonomska kriza, politička nestabilnost, kompetitivnost susjednih država, neiskorištenost resursa, slaba ponuda popratnih sadržaja, needuciranost stanovništva o potencijalu turizma, slab marketing (manjak turistističkih informacija i promocija) i dr.

Prikupljanjem literature i statističkih podataka, te njihovom analizom na objektivan način se može primijeniti kritički pristup radu s objašnjenjem uzročno-posljedičnih veza geografskih čimbenika te kompleksno istraživanje prostornih pojava i procesa. Na temelju metode sinteze izvode se zaključci o vezi i utjecaju geografskih čimbenika na nastanak i razvoj turizma Bolivije.

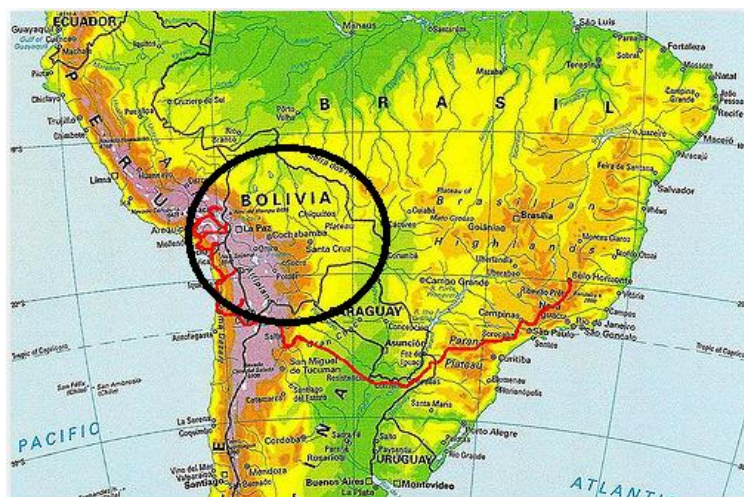
2. GEOGRAFSKI POLOŽAJ

U ovom poglavlju spomenut će se i analizirati prometno-geografski, isto kao i turističko-geografski položaj Bolivije.

2.1. Prometno-geografski položaj

Bolivija je južnoamerička andska država između Brazila (duljina granice 3423 km) na sjeveru i istoku, Paragvaja (750 km) i Argentine (832 km) na jugu te Čilea (860 km) i Perua (900 km) na zapadu; obuhvaća 1 098 581 km².¹ Uz Paragvaj jedina je kontinentalna zemlja Južne Amerike koja nema izlaz na more.

Zemlja se proteže otprilike između 10°20' i 23° južne geografske širine i otprilike između 58° i 69° zapadne geografske dužine, što je smješta u djelomice u tropsku klimu, u planinskom području suhu i hladnu klimu, i nizini vlažnu i vruću.²

Slika 1. Geografski položaj Bolivije

(Izvor: <http://www.boliviabella.com>, 2016)

2.2. Turističko-geografski položaj

Zemlja se sastoji od dva različita zemljopisna područja. Planinski vijenac Anda s velikim kotlinama nalazi se na zapadu zemlje gdje se proteže od sjevera do juga. Na

¹ <http://www.worldatlas.com/webimage/countrys/samerica/bo.htm>, 2016

² Novus, L. (2009): *Južna Amerika – zapadni i južni dio, Bolivija*, Planet Marketing Institucional, Zagreb, str. 56.

istoku se nalaze močvarna područja s tropskom klimom. Sjeverno nizinsko područje pripada slijevu Amazone i velikim je dijelom pokriveno šumom. Gotovo dvije trećine površine ove države zauzima nizina, iako većina stanovnika naseljava ravnjake Anda.³

3. PRIRODNO-GEOGRAFSKA OBILJEŽJA

Bolivija leži u unutrašnjosti Južne Amerike. Na zapadu obuhvaća visoke Ande, koje su široke 800 km, na SI seže do Amazonske nizine, a na JI u Gran Chaco.⁴ Iako Bolivija nema izlaz na more, pa tako ni brojne različite obalne nizine i oblike, ona ipak raspolaže velikim bogatstvom krajobraza.

3.1. Klima

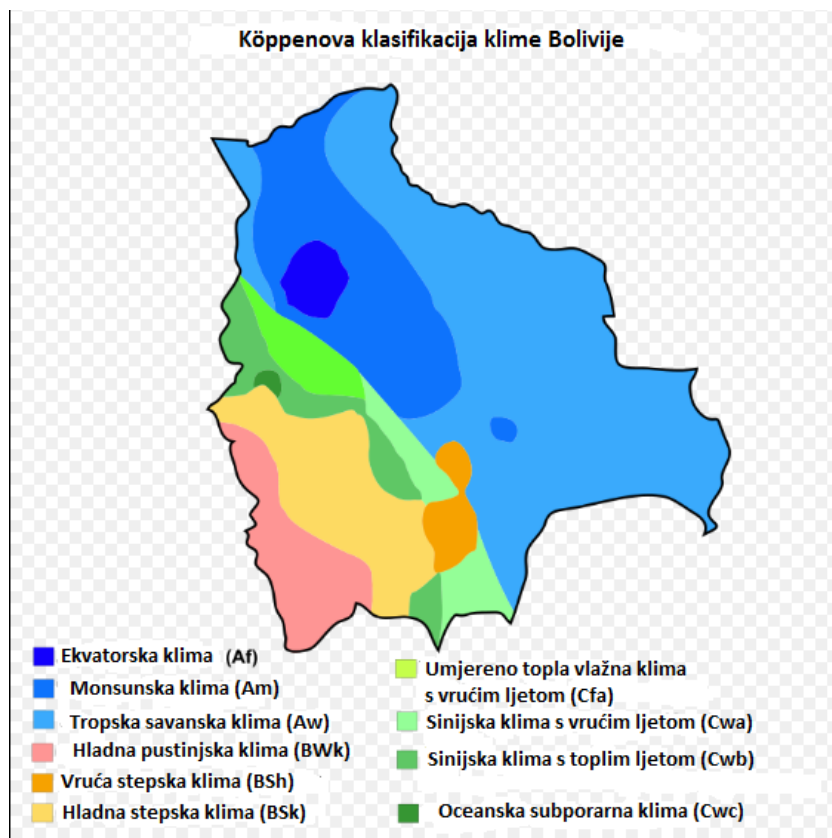
Sjeverni dijelovi (zavala Amazone) nalaze se u području ekvatorske klime s visokim temperaturama tijekom cijele godine i razmjerno velikom godišnjom količinom padalina (do 2000 mm) koje uglavnom padnu za vlažnijega razdoblja (studen- ožujak) kada pušu vlažni sjeveroistočni pasati.⁵ U Gran Chacu na jugoistoku prevladava tropska klima s 500-700 mm padalina godišnje. Nizinski dijelovi Bolivije bilježe srednju godišnju temperaturu od 23 do 27°C. Na Altiplanu prevladava vrlo ublažen oblik tropske klime, zbog velike nadmorske visine. S porastom nadmorske visine povećavaju se dnevne temperaturne amplitude. Središnja mjesečna temperatura srpnja kreće se od 6 do 9°C, a studenoga od 10 do 13°C.⁶ Sjeverni dijelovi Altiplana godišnje bilježe oko 500 mm padalina, a južni manje od 200 mm; padaline gotovo isključivo padaju u razdoblju studeni-ožujak. Istočni i Zapadni Kordiljeri imaju hladnu i uglavnom suhu, planinsku klimu, a godišnja količina padalina zbog jače izloženosti sjeveroistočnim pasatima veća je na Istočnim Kordiljerima.

³ Novus, L. (2009): *Južna Amerika – zapadni i južni dio, Bolivija*, Planet Marketing Institucional, Zagreb, str. 59.

⁴ Natek, K., Natek M (2000.): *Države svijeta 2000, Bolivija*, Mozaik knjiga, Zagreb, str. 276.

⁵ Klemenčić, M (2006.): *Atlas svijeta, Bolivija*, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb, 396.

⁶ Ibid, str. 397.

Slika 2. Köppenova klasifikacija klime Bolivije

(Izvor: <http://en.climate-data.org/country/113/>, 2016)

Slika broj 2 prikazuje područje i odgovarajući tip klime sukladno Köppenovoj klasifikaciji klime.

3.2. Reljef

Planinski (andski) prostor Bolivije sastoji se od Zapadnih i Istočnih Kordiljera i visoravni (Altiplano). Zapadni Kordiljeri (Cordillera Occidental) u osnovi su građeni od jurskih i krednih sedimentnih stijena, preko kojih su se u tercijaru nataložili debeli slojevi vulkanskih; najviši su vrhovi ugasili andezitni vulkani Sajama (6520 m), Guallatiri (6060 m), Lliscaya (5580 m).⁷ Najsjeverniji dio *Cordillera Oriental*, *Cordillera Real*, vrlo je impresivan svojom snježnom kapom niz granitne planine. Neki od tih vrhova prelaze 6.000 m, a - Illimani 6424 m koji gleda na grad La Paz i Illampu 6424 m - prekriveni su velikim ledenjacima na svojim

⁷ Natek, K., Natek M (2000.): *Države svijeta 2000, Bolivija*, Mozaik knjiga, Zagreb, str. 275.

gornjim padinama.⁸ Nešto južniji dio ovog područja pod nazivom *Cordillera Central*, nosi potpuno drugačiji karakter. Zemlja je zapravo jedan veliki blok Zemljine kore koji se podigao i nagnuo prema istoku.⁹ Zapadni rub tog bloka raste u nizu strmih litica s Altiplanom. Okosnica Cordillera je visoka, zatalasana ravnica sa visinama od 4200 do 4.400 metara nadmorske visine, mjestimice s nepravilno raspoređenim visokim vrhovima.¹⁰

Prema Istoku planinski lanac prelazi u Altiplano, 700 km dugačko i oko 200 km široko visočje na 3600-4000 m n.v., po nastanku međugorsku kotlinu ispunjenu riječnim nanosima i mlađim vulkanskim materijalom.¹¹ Središnji i južni dijelovi Istočnih Kordiljera nešto su niži; reljef čine teško prohodna, vrlo raščlanjena gorja ispresijecana dubokim riječnim dolinama, obrasla gustom vegetacijom (regija Yungas) koja se preko niza sve vižih gorja postupno spuštaju u nizinski dio države.

Veći je dio istočne Bolivije (Oriente) nizinski te je smješten na prostoru predgorskoga tektonskog ulegnuća između Anda i Brazilskoga visočja; sjeverni dio pripada porječju Amazone, južni dio utječe u Paranu. U sjevernom dijelu nalazi se oko 500 km široka ravan (oko 400 000 km²), na njoj su najzapadniji dijelovi Brazilskoga štita prekriveni s više od 100 m debelim šljunčanim, pješćanim i glinenim naplavinama andskih rijeka. Na razvodu prema Parani niska su brda od paleozojskog pješćenjaka (najviši dio Serania de Santiago, 1245 m); po njima teku glavne prometnice između Brazila i Bolivije.¹² Južno od razvođa leži S. Chaco (Chaco Boreal), prostrana potpuno ravna nizina koja se neprimjetno spušta od podnožja Anda prema JI, a građena je od riječnih naplavina andskih rijeka.

3.3. Vode

Hidrografska mreža najrazvijenija je na sjeveru gdje s planinskoga prostora teku brojne rijeke koje pripadaju porječju Amazone. Najdulje su rijeke: Mamore s pritokom Guapore (1750 km) i Beni (1600 km) s pritokom Madre de Dios (1100 km).¹³ Rijetke Tekuće bolivijskoga dijela Gran Chaca pripadaju porječju Parane, dok vodeni tokovi na Altiplanu ne otječu u more. Dna manjih udubljenja i kotlina na Altiplanu ispunjena su slanjačama (salati,

⁸ Klemenčić, M (2006.): *Atlas svijeta, Bolivija*, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb, 396.

⁹ Tomljanović, P. (2005.): *Leksikon država svijeta*, Extrade d.o.o. Rijeka, Rijeka, str. 178.

¹⁰ Ibid, str. 179.

¹¹ Ibid, str. 179.

¹² Klemenčić, M (2006.): *Atlas svijeta, Bolivija*, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb, str. 399.

¹³ Novus, L. (2009.): *Južna Amerika – zapadni i južni dio, Bolivija*, Planet Marketing Institucional, Zagreb, str. 60.

salinas; najveća Salar de Uyuni, 10 583 km²) i slanim jezerom Poopo (2530 km²) na jugu na nadmorskoj visini od 3700 m, koje povezuje rijeka Desaguadero koja je duga 436 km i izvire na nadmorskoj visini od 3810 m. Najveće slatkovodno jezero Bolivije, a samim time i najviše jezero na svijetu gdje je dozvoljena plovidba je jezero Titicaca. ¹⁴Je visoko u andama na granici Bolivije i Perua na nadmorskoj visini od 3810 m te se proteže na površini od 8300 kvadratnih kilometara (širine 65 km i dužine oko 194 km).

3.3.1 Slana jezera Anda

Između istočnog i zapadnog gorja Anda nalazi se niz visoravni koje se protežu 2400 kilometara.¹⁵ Nigdje se ove visoravni ne nalaze ispod 3000 metara nadmorske visine, a uglavnom su smještene daleko više.

Altiplano, odnosno „visoka ravnica“ između dva lanca Anda u zapadnoj Boliviji nalazi se ispod vrhova na kojima je zbog suhoga zraka tek lagani snježni pokrov iako se nalaze na gotovo 6000 metara nadmorske visine.¹⁶ Na kraju posljednjeg ledenog doba Altiplano su prekrivala dva golemo jezera; Titicaca, ma kako golemo bilo, danas je tek maleni ostatak sjevernoga jezera. Oba su jezera nastala slijevanjem vode od otopljenih ledenjaka i snježnih polja u gorju, no kad se led povukao i dotok vode smanjio, jezera su se počela isparavati. Pod vrelim suncem i na čistome zraku na ovim nadmorskim visinama taj se proces odvijao razmjerno brzo. Danas od južnoga jezera nije ostalo ništa osim poneka laguna i močvara sa slankastom vodom, te slana jezera, a najveće među njima je veličanstveno jezero Salar de Uyuni.

3.3.1.1. Salar de Uyuni

Salar de Uyuni najveća je prirodna slana ravnica na svijetu koja se smjestila u blizini samog vrha Anda na jugozapadu Bolivije na nadmorskoj visini od 3.656 metara. ¹⁷ Jezero je površine veće od 10.582 kvadratnih kilometara, što je gotovo petina Hrvatske. Sam naziv ovog jedinstvenog prirodnog fenomena u prijevodu sa španjolskog (*salar* = slana ravnica) i ayamar domorodačkog jezika (*uyuni* = ograditi) ukratko, ali precizno, opisuje da je ovdje riječ o 'ograđenoj ili zatvorenoj slanoj ravnic'. No ono što nam naziv ne otkriva je činjenica da

¹⁴ Kušen, E. (2002.): *Turistička atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb, str. 145.

¹⁵ Novus, L. (2009): *Južna Amerika – zapadni i južni dio*, Bolivija, Planet Marketing Institucional, Zagreb, str. 62.

¹⁶ Buchanan, N (2004.): *Sva čuda svijeta*, Mozaik knjiga, Zagreb, str. 225.

¹⁷ Kušen, E. (2002.): *Turistička atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb, str. 151.

pejzaž slane ravnice i njenog okruženja djeluje nestvarno i snovito, poput beskonačne bijele ploče iz koje u daljini izviru planine, i koja nakon kiše djeluje poput ogromnog ogledala koje zrcali promjenjivo nebo (slika 2).

Slika 3. Efekt zrcala jezera Salar de Uyuni

(Izvor: <http://foundtheworld.com/salar-de-uyuni/>, 2016)

Većim dijelom godine ovo je slano jezero zasljepujuća površina posve bijele soli koja se prostire na površini veličine Cipra. Još od nestanka jezera iz ledenoga doba prije desetak tisuća godina, proces isparavanja na površinu Uyunija izvlači vlagu i minerale iz blata koje leži pod njom.¹⁸ Svake godine zimske kiše ispunjavaju golemo plitko jezero koje tijekom ljeta ispari. To isparavanje stvara koru od minerala, uglavnom soli, debelu i do šest metara. Ispod slane kore nalazi se slana voda koja je značajna jer je bogata kemijskim elementom litijem. Ovdje je važno naglasiti da se procjenjuje da Salar de Uyuni sadrži od 50 do 70% svjetskih rezervi litija. Budući da je litij važan element za proizvodnju električnih baterija danas postoji veliki interes za njegovim vađenjem od strane domaćih i stranih kompanija, zbog čega je bolivijska vlada izradila održivi plan kojim će se spriječiti prekomjerno iskorištavanje ovog prirodnog resursa. Za područje slane ravnice karakteristične su stabilne prosječne dnevne

¹⁸ Buchanan, N (2004.): *Sva čuda svijeta*, Mozaik knjiga, Zagreb, str. 225.

temperature između maksimalnih 21 do minimalnih 13 °C tijekom godine, i noćne u rasponu od -9 do 5 °C.¹⁹

Od životinjskog svijeta koji obitava na području ravnice izdvajamo čak oko 80 vrsta ptica od kojih su najpoznatije tri vrste plamenaca, te posebnu vrstu zečeva, lisica i gusaka.²⁰ Pored rastuće ekonomske vrijednosti zbog toga što sadrži velike količine soli, litija i ostalih minerala, Salar de Uyuni iz godine u godinu prerasta i u sve veću turističku atrakciju. Tako uz uzbudljiv doživljaj vožnje preko slane ravnice koja se tijekom zime pretvara u plitko jezero, turisti širom svijeta dolaze u Salar da iskuse boravak u hotelima od soli. Zanimljivo je spomenuti da je većina ovih hotela, uključujući njihove zidove, krov i namještaj, izrađena upravo od soli. Osim spomenutih atrakcija u blizini ravnice valja spomenuti i groblje starih vlakova koji se nalaze nedaleko grada Uyuni, i koji su u periodu od kraja 19. st. do 1940-tih služili za prijevoz minerala do Tihog oceana.²¹

3.3.1.2. Poopó

Jezero Poopo bilo je veliko slano jezero koje se nalazi u plitkoj depresiji u Altiplanu u Boliviji na nadmorskoj visini od oko 3700 metara . Budući da je jezero bilo dugo i široko (90 x 32 km, činilo je istočnu polovicu Oruro pokrajine, rudarskog područja u jugozapadnoj Boliviji. Stalni dio tijela jezera prekriva oko 1000 kvadratnih kilometara, a najveći dio vode utječe u jezero rijekom Desaguadero, koja dovodi vodu iz jezera Titicaca, dok najveći dio vode jezero gubi evaporacijom.²² Budući da je jezeru nedostajao izlaz i imalo prosječnu dubinu od manje od 3 m, površina se uvelike razlikovala.

U prosincu 2015. godine, jezero je u potpunosti presušilo, ostavivši samo nekoliko močvarnih područja. Jezero Poopo je već bilo isušivano tokom posljednjih tisuću godina zbog El Ninja, ali je posljednja tri desetljeća bilo izloženo posebnim nepovoljnim uvjetima.²³ Riječ je o klimatskoj katastrofi i posljedici globalnog zatopljenja. Ovakvom katastrofom u jezeru je ostalo samo 2% vode od vode koja je nekad u njemu bila te su uginuli brojni organizmi, kao što je nestalo desetine vrsta ptica.

¹⁹ Tomljanović, P. (2005.): *Leksikon država svijeta*, Extrade d.o.o. Rijeka , Rijeka, str. 182.

²⁰ Buchanan, N (2004.): *Sva čuda svijeta*, Mozaik knjiga, Zagreb, str. 225.

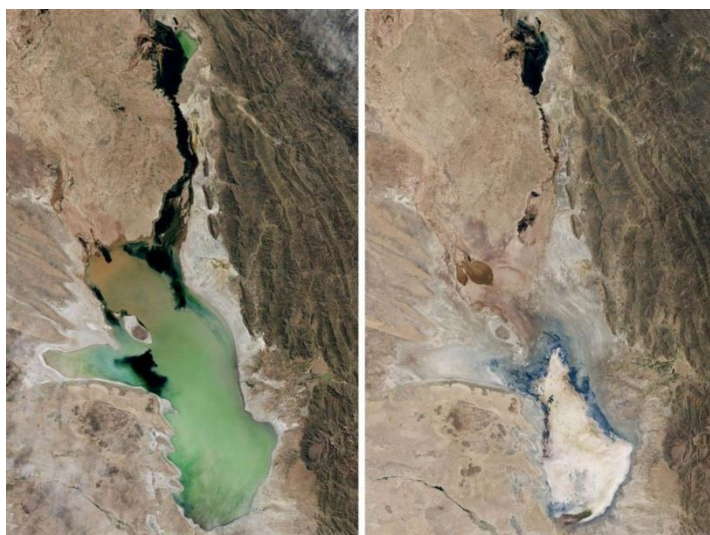
²¹ Tomljanović, P. (2005.): *Leksikon država svijeta*, Extrade d.o.o. Rijeka , Rijeka, str. 182.

²² <https://www.britannica.com/place/Lake-Poopo>, 2016.

²³ http://www.nytimes.com/interactive/2016/07/07/world/americas/bolivia-climate-change-lake-poopo.html?_r=0, 2016.

Prije samo godina dana ovo su jezero četiri autohtone vrste riba: Mauri (*Orestias spp*), karače (a *Trichomycterus som*), ispi (*Orestias spp*). Dvije egzotične vrste riba su uvezene u 20. stoljeću; kalifornijska pastrva 1942. i *odontesthes bonariensis* 1955.²⁴ Navedene veće ribe bile su komercijalno najvažnije vrste. Život ptica donedavno bio je vrlo raznolik s ukupno 34 vrsta. Najpoznatiji su tri vrste flaminga koji uglavnom žive u plitkim lagunama u sjevernim i istočnim dijelovima jezera. Popisivanje ptičje populacije, napravljena u 2000. godini u suradnji s „BirdLife“ International, identificirala je šest ugroženih vrsta. Među njima su čileanski flamingo i Anda kondor.²⁵

Ukupno 17 vrhunskih biljaka i 3 vrste algi su identificirani u i oko jezera Poopó. Zbog stalne suše i poplave, primorska zona doživljava velike poremećaje. Kao rezultat toga, rijetko se koja vegetacija može pronaći na obalama jezera.

Slika 4. Jezero Poopó nekoć i danas

(Izvor: <http://www.environmentguru.com/pages/elements/element.aspx?id=3228633>, 2016)

3.3.1.3. Laguna Colorada

Laguna Colorada (Crvena Laguna) također je plitko slano jezero koje se nalazi u jugozapadnom dijelu Bolivije, blizu granice sa Čileom. Jezero pripada Eduardo Abaroa andskom Nacionalnom rezervatu faune, a nalazi se na nadmorskoj visini od oko 4.000 metara. Površina jezera je oko 60 kvadratnih kilometara s prosječnom dubinom od 35 cm. Crvene alge

²⁴ <https://www.britannica.com/place/Lake-Poopo>, 2016.

²⁵ Tomljanović, P. (2005.): *Leksikon država svijeta*, Extrade d.o.o. Rijeka, Rijeka, str. 182.

i drugi mikroorganizmi daju jezeru duboko narančasto-crvenu boju, a mala ostrva kristalno bijele soli, koja se nazivaju *boraksi*, stvaraju savršen i idličan kontrast.²⁶

Ovo je mjesto nezaobilazna turistička atrakcija Bolivije te je osim lokalnog stanovništva, svake godine zabilježen i sve veći broj stranih turista od kojih su najbrojniji turisti iz Argentine, Perua i Čilea.

Osim turista, ovo jezero redovno posjećuju i Jamesovi plamenci (*Phoenicoparrus jamesi*) čije se perje posve podudara s bojom jezera. Iako se čini da ih ima jako mnogo na obalama jezera, oni su zapravo vrlo rijetka vrsta.²⁷ Borave na slanoj vodi čija je temperatura nešto iznad ništice, a hrane se crvenim algama. Uz njih obitavaju i veći andski i čileanski plamenci upečatljivih boja. Te tri vrste plamenaca žive u sretnom suživotu jer se međusobno ne bore za hranu. Jamesov plamenac na crno-žutu kljunu ima sitne filtre i hrani se manjim organizmima od ostale dvije vrste.

Jamesovi plamenci snažno su povezani s gorkom vodom Colorade. Kad su 60-ih godina prošloga stoljeća nekoliko ovih ptica prenijeli u njujorški zoološki vrt, plamenci su se spremno prepustili uživanju u hrani za piliće i žitnim pahuljicama za djecu, no počeli su gubiti boju. Postalo je posve jasno da njihova boja, kao i boja jezera, dolazi od alga što predstavlja svojevrsan fenomen.²⁸ Desetljeće prije, sredinom 1950-ih, znanstvenici su ih čak proglasili izumrlima, sve dok ih ponovo nisu otkrili na obalama Laguna Colorada. Danas su klasificirani kao ugrožena vrsta, a njihovo prirodno stanište je stavljeno pod strogu zaštitu.

²⁶ Kušen, E. (2002.): *Turistička atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb, str. 152.

²⁷ Buchanan, N (2004.): *Sva čuda svijeta*, Mozaik knjiga, Zagreb, str. 226.

²⁸ ibid, str. 227.

Slika 5. Laguna Colorada

(Izvor: <http://www.placestoseeinyourlifetime.com/bloody-red-laguna-colorada-in-bolivia-2810/>, 2016)

3.3.2. Jezero Titicaca

Jezero Titicaca je najveće i najviše slatkovodno jezero u Južnoj Americi koje predstavlja jedinstvenu prirodnu znamenitost i sveto mjesto drevnog naroda Inka. Najveća dužina jezera je 190 km a širina 80 km, najveća dubina iznosi 281 metar. Na jezeru se nalazi 41 otok a mnogi od njih su dugo naseljeni izoliranim zajednicama koje su zadržale svoj tradicionalni način života. Nalazi se na 3812 metara nadmorske visine te prekriva površinu od 8300 četvornih metara. No unatoč tomu to nije najviše jezero na svijetu – u Himalajama ima mnogo viših jezera, ali zato Titicaca nosi epitet najvišeg plovnog jezera na svijetu jer je najviše svjetsko jezero na kojem je moguća plovidba velikim brodovima.²⁹

Jezero Titicaca stoji na razmeđi u Andama: sjeverno od njega klima je sve umjerenija, dok je južno od Titicace sve oštrija. Obale jezera na južnoj su granici područja cjelogodišnjeg ljudskog naseljavanja i uspješnog poljoprivrednog uzgoja.³⁰ Na ovom području sadi se krumpir, a kukuruz i ječam koji ne dozrijevaju uzgajaju se za ishranu stoke. Danas u jezeru živi umjetno nastanjena kalifornijska pastrva koju su proždrlili somovi, a i same su žrtve prevelikog izlova. Glavni autohtoni stanovnici jezera su žabe za koje se govori da su velike kao štakori. No budući da dišu izvlačeći kisik iz vode kroz kožu i budući da ne mogu preživjeti u zraku, rijetko ih se može vidjeti.

Osobiti turistički doživljaj ovog jezera čine jezerski krajobrazi. Na istočnoj obali jezera tlo se strmo uzdiže do vrhova masiva Kordiljera Real. Vožnja čamcem po jezeru do jednoga od jezerskih otoka vodi preko kristalno čiste, tamnoplave vode, duboke i do 281 metar.³¹ S ovih otoka, koji nose slikovita imena poput Luna ili Sol, pruža se pogled na krajobrazne kulise što okružuju jezero.

Pored veličanstvene prirode, Titicaca privlači brojne posjetitelje iz razloga što predstavlja ishodište mitologije drevnog naroda Inka pa mnogi privučeni kulturom Inka dolaze ovdje kako bi pobliže proučili ovu kulturu. Naime, prema predaji nakon velikog potopa, jedan od važnijih bogova Inka – Viracocha je upravo s ovog mjesta stvorio sunce, mjesec, zvijezde i

²⁹ Buchanan, N (2004.): *Sva čuda svijeta*, Mozaik knjiga, Zagreb, str. 227.

³⁰ Kušen, E. (2002.): *Turistička atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb, str. 152.

³¹ Ibid, str. 153.

prve ljude. Nadalje, predaja govori da je i prvi kralj Inka Manco Capac rođen na jezeru Titicaca.³² Zbog ovih razloga jezero od davnina predstavlja sveto mjesto za narod Inka i njihove potomke, o čemu nam danas svjedoče brojni povijesni lokaliteti razbacani po otocima i u blizini jezera. Jedna od takvih lokacija je Otok Sunca koji sadrži gotovo 200 ruina te otok Taquile, koji se osim materijalne ističe i svojom nematerijalnom baštinom, budući da je njegova autohtona zajednica očuvala tradicionalnu vještinu ručnog tkanja te je ovo umijeće danas pod zaštitom UNESCO-a.³³ Nekoliko turističkih agencija imaju dozvole i dogovore sa domorodcima za posjetu njihovih otoka koji uglavnom nemaju struju i na kojima se još uvijek ne koriste nikakvi mehanički alati.

Slika 6. Jezero Titicaca

(Izvor: <http://www.greentracks.com/Titicaca-Programs.htm>, 2016)

3.4. Flora i fauna

Zbog nekoliko klimatskih zona Bolivija obiluje širokim spektrom biljnog i životinjskog svijeta. U sjeveroistočnom dijelu nizine raste tropska kišna šuma i na istočnim obroncima Anda prelazi u tropsku planinsku i maglenu šumu. Trska pod imenom „tatora“, koja raste oko jezera Titicaca, koristi se za izradu malih ribarskih brodova (balsas). Niska grmolika tola i smolasta yareta se obje koriste za gorivo. Također, vjeruje se da je područje jezera Titicaca

³² Tomljanović, P. (2005.): *Leksikon država svijeta*, Extrade d.o.o. Rijeka, Rijeka, str. 182.

³³ Kušen, E. (2002.): *Turistička atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb, str. 153.

izvorna domovina krumpira. Od aromatskog grmlja često je šibljje poput vanilije, sarsaparilla i šafran.³⁴ Korisne domaće biljke su palme, slatki krumpir, tapioka, kikiriki i začuđujuće raznovrstan izbor voća. U sušem Gran Chacu prevladava listopadna savanska šuma i niskotravnata savanam u visočju iznad 3000 m visokoplaninska stepa (puna) i polupustinja, a samo na sjeveru još raste malo grmlja i gdje gdje čak i rijetke šume. Gornja granica šuma je otprilike na 6000 m n. v.³⁵ Šume pokrivaju 54% površine.

Na Altiplanu najvažnija životinja je ljama, jedna od najučinkovitijih težačkih životinja opće poznatih; također u ovom području obitavaju i alpaka i gvanako i nekoliko varijanti zamorca karakterističnih za ovo područje. Jezero Titicaca ima nekoliko vrsta jestivih riba. U tropskoj Amazonskoj regiji tipične su životinje puma, koat, tapir, oklopnik, ljenivac, kapiguara (riječna svinja) i mrav medvjed, kao i nekoliko vrsta majmuna.³⁶ Ptičji svijet je bogat i raznovrstan, isto kao i broj reptila i kukaca koji se nalaze ispod 3.050 m n.v.

³⁴ <http://www.nationsencyclopedia.com/Americas/Bolivia-FLORA-AND-FAUNA.html>, 2016.

³⁵ Klemenčić, M (2006.): *Atlas svijeta, Bolivija*, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb, str. 399.

³⁶ <http://www.nationsencyclopedia.com/Americas/Bolivia-FLORA-AND-FAUNA.html>, 2016.

4. ANTROPOGENA ATRAKCIJSKA OSNOVA

U ovom poglavlju navest će se najpopularnija i najposjećenija antropogena atrakcijska osnova Bolivije, a to su grad La Paz, hodočasničko mjesto Copacabana, arheološko nalazište El Fuerte de Samaipata, glavni grad Sucre, grad Cochabamba, Santa Cruz te Potosí i Bogato Brdo.

4.1. La Paz

Daleko najveći grad ove zemlje proteže se ispred dojmljive kulise 6402 metra visokog, snijegom pokrivenog vrha Illmani. La Paz je sjedište Bolivijske vlade, ali ne i glavni grad ove zemlje.

La Paz se proteže na nadmorskoj visini između 3650 i 4000 metara, a niti jedan velegrad svijeta ne nalazi se na većoj visini. To je grad kontrasta u kojem se sudara blještavo bogatstvo s jedne strane i duboko siromaštvo s druge strane. Većina siromašnog stanovništva živi u El Altu, predgrađu smještenom iznad La Paza, koje se razvilo oko zračne luke.³⁷ Ondje se se u međuvremenu doselile stotine tisuća ljudi koji žive u limenim i drvenim kolibama bez električne energije i vode.

Tlocrt La Paza određuje ulica Avenida Mariscal Santa Cruz koja vodi do Plaza del Estudiante. Ta se avenija u nastavku zove Avenida 16 de Julio. Ona odvaja, takozvanu indijansku četvrt i njezine brojne tržnice od četvrti iz kolonijalnog razdoblja. Potonja pokazuje sasvim drugu stranu ovoga grada. Dojmljive građevine svjedoče o povijesti La Paza dugoj više od 450 godina, među ostalim prvostolnica, barokne crkve San Francisco i Santo Domingo, kao i bijelo oličene građanske kuće s raskošnim unutrašnjim dvorištima, ukrašenim balkonima i pročeljima okićenim cvijećem.³⁸

Što se tiče turističke ponude, grad je bogat brojnim sadržajima. Omiljena turistička destinacija je Mercado de los Brujos – vještičja tržnica – koja nudi bizarne predmete poput mrtvih mačaka i fetusa lame, za koje se tvrdi da štite od zlih duhova. Glavni trg Plaza Murillo je također nezaobilazna atrakcija. Trg je do danas zadržao kolonijalne zgrade uključujući i Predsjedničku palaču. Glavna zgrada na trgu je kolonijalna katedrala San Francisco iz 16. stoljeća. Poseban doživaljaj predstavlja tradicionalna peña predstava andske glazbe i plesa, ali

³⁷ Kušen, E. (2002.): *Turistička atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb, str. 154.

³⁸ Novus, L. (2009): *Južna Amerika – zapadni i južni dio*, Bolivija, Planet Marketing Institucional, Zagreb, str. 64.

i izvedba lokalnih bendova koji sviraju instrumente poput zampoñas (frule) i charangos (ukulele). Sukladno tome vrlo je popularan muzej glazbenih instrumenata naroda Anda. Poznato je da je glazba domaćih indijanaca veoma pitka i melodična, ona danas predstavlja spoj španjolske i autentične glazbe Indijanaca, kao i spoj instrumenata jedne i druge kulture, što je dovelo do jednog neobičnog bogatstva svih vrsta glazbenih instrumenata.³⁹ Ovo zaista veliko bogatstvo i raznolikost su izloženi u jednoj staroj gradskoj patricijskoj kući na kraju 18. stoljeća, tako da je ukupan doživljaj kako zbirke instrumenata tako i ambijenta u kojem su izloženi izvrstan i nezaboravan. Još neki od posjećenih muzeja su: Arheološki muzej Tiahuanaku (Tiahuanacu Museum), Murilova kuća (Casa de Murillo), u kojoj su prikazani enterijer i predmeti iz bogatih kuća iz 18. i 19. stoljeća, Muzej koke (Coca Museum), zanimljiva postavka o biljci koki i njenoj upotrebi kod Indijanaca. Također, turisti učestalo obilaze Park Lajkakota (Laykakota Park), gdje se nalazi i žičara sa koje se pruža pogled na Kordiljere i Ande, ali i pogled na sam grad u dolini.

Slika 7. La Paz

(Izvor: <http://www.latimes.com/travel/la-tr-d-bolivia-teleferico-20151213-story.html>, 2016)

4.2. Santa Cruz de la Sierra

Santa Cruz de la Sierra (Sveti Križ od Zemlje) glavni je grad pokrajine Santa Cruz u istočnoj Boliviji. Smješten je na rijeci Piraí, s preko 70% populacije pokrajine Santa Cruz koja živi u ovom gradu, jedan je od najbrže rastućih gradova na svijetu. Grad se nalazi na 416 metara nadmorske visine te ima približno 2 milijuna stanovnika. Santa Cruz je prvi put

³⁹ <https://www.lonelyplanet.com/bolivia/la-paz>, 2016.

osnovan 1561. kada je španjolski istraživač Nuflo de Chavez doplovio oko 200 km istočno od današnjeg grada, te se nekoliko puta selio dok nije konačno osnovan na rijeci Piraí u kasnom 16. Stoljeću.⁴⁰ Većim dijelom svoje povijesti, Santa Cruz je uglavnom bio mali predstražni grad, pa čak i nakon stjecanja neovisnosti Bolivije 1825. godine bilo je malo interesa od strane vlasti i stanovništva u svrhu doseljavanja u ovaj grad.⁴¹ Ovakvo stanje trajalo je sve do Drugog svjetskog rata, dok je grad dubokim agrarnim i zemljišnim reformama počeo rasti vrlo brzim tempom.

Danas je ovaj grad najmnogoljudniji u Boliviji, a pokrajina za Santa Cruz je na drugom mjestu u ukupnom stanovništvu te proizvodi gotovo 35% bruto domaćeg proizvoda Bolivije, i prima više od 40% svih izravnih stranih ulaganja u zemlji.⁴² Ovakva dominacija pomogla je Santa Cruzu da stvori najvažniji poslovni centar u Boliviji, a poželjna je i destinacija migranata iz svih krajeva zemlje.

Santa Cruz nudi zanimljiv krug kulturnih i umjetničkih prostora, od prirodne povijesti, sakralne umjetnosti do najnovije suvremene umjetnosti. Najpoznatije takve antropogene atrakcije su: *Casa de la Cultura Raul Otero Reiche* (Kuća kulture Raula Otero Reicha), *Museo de Historia Natural Noel Kempff Mercado* (Povijesni-pridoni muzej Noel Kempff Mercado koji izlaže floru, faunu, paleontologiju, minerale i stijene pokrajine Santa Cruz. Noel Kempff Mercado bio bolivijski znanstvenik rođen u Santa Cruz de la Sierra, jedan od promotora zaštite prirode u Boliviji.⁴³ Nadalje, može se posjetiti *Museo Histórico Nacional Teniente General German Busch Becerra* (Nacionalni povijesni muzej njemačkog pukovnika Buscha Becerra), *Museo de Historia y Archivo Histórico Regional* (Regionalni povijesni muzej i arhiva), *Museo Guaraní* (Muzej Guaraní), *Museo Catedralicio de Arte Sacro* (Katedralni muzej sakralne umjetnosti) čije je povijesno bogatstvo, umjetnički zaista impresivan materijal. Njegovi srebrni dijelovi pokazuju kvalitetu rada obrtnika sedamnaestog i osamnaestog stoljeća. Ovdje se čuva najstariji crkveni bolivijski dragulj koji je doniran crkvi 1603. Godine. Od ostalih antropogenih atrakcija treba spomenuti i: *Museo de Arte y Arqueología* (Arheološki i umjetnički muzej), *Museo de la Independencia* (Muzej neovisnosti) *Museo de Arte Contemporáneo* (Muzej suvremenih umjetnosti) *Manzana Uno Espacio de Arte*, *Centro Cultural Santa Cruz* (Kulturni centar Santa Cruza), *Centro Cultural Simón Iturri Patiño* (Kulturni centar Simón Iturri Patiño), *Centro Cultural Feliciano*

⁴⁰ <https://www.lonelyplanet.com/bolivia/the-southeast/santa-cruz>, 2016

⁴¹ Ibid, 2016

⁴² <https://www.lonelyplanet.com/bolivia/the-southeast/santa-cruz>, 2016.

⁴³ <http://www.boliviabella.com/santa-cruz.html>, 2016.

Rodríguez (Kulturni centar Feliciano Rodríguez), *Centro Cultural Franco Alemán* (Kulturni centar Franco Alemán) *Kiosko Galería* (Kiosk galerija), *Galería de Arte Búho Blanco* (Galerija bijelih sova) te *Galería de Arte Axioma* (Galerija umjetnosti aksioma).⁴⁴

Slika 8. Katedrala Santa Cruz de la Sierra

(Izvor: https://www.flickr.com/photos/leonardo_rodriguez/7112682087, 2016)

Na slici broj 8 nalazi se katedrala grada Santa Cruz de la Sierra koja je smještena na glavnome trgu.

4.3. Hodočasničko mjesto Copacabana

Copacabana je najznačajnije hodočasničko mjesto Latinske Amerike, po kojem je nazvana i poznata plaža u Rio de Janeiru. Mjesto okruženo strmim planinskim lancima ne privlači toliko ljubitelje sunca koliko hodočasnike te se s vremenom razvilo u najpoznatije hodočasničko mjesto ove zemlje. Ime je dobilo po svetici zaštitnici jezera Titicaca, „Virgen de Copacabana“.⁴⁵ Njoj je posvećena bazilika s prekrasnim kupolama sagrađena 1820. godine. U crkvi se nalazi metar visoka skulptura Djevice Marije izgrađena od tamnoga drva,

⁴⁴ <https://www.lonelyplanet.com/bolivia/the-southeast/santa-cruz>, 2016.

⁴⁵ Novus, L. (2009): *Južna Amerika – zapadni i južni dio*, Bolivija, Planet Marketing Institucional, Zagreb, str. 64.

sa zlatnom krunom na glavi. Diljem zemlje privlače pozornost svetkovine u čast Djevice u kojima sudjeluju glazbene i plesne skupine iz cijele zemlje.

Iglesia de la Virgen de Copacabana (Crkva Gospe od Copacabane)

Jedna je od najvažnijih i najposjećenijih hramova u Boliviji se nalazi 150 km od La Paza. Gradnja crkve započela je 1601., a arhitektura hrama spaja stil renesanse i baroka. Unutar hrama ističe se glavni barokni oltar. Iza oltara nalazi se Bogorodica, koja je razlog velikog broja hodočasnika diljem Bolivije. Također, još jedno prepoznatljivo mjesto unutar hrama je kapela svijeća, mjesto gdje vjernici odlaze zapaliti svijeću u čast Djevici.

Slika 9. Crkva Gospe od Copacabane

(Izvor: <http://destinosa1.com/bolivia/basilica-de-nuestra-senora-de-copacabana/>, 2016)

Kalvarija se nalazi na vrhu brda, 900 metara od plaže Copacabana. Karakteristična tradicija ovdje je uspon hodočasnika iz Bolivije, svake godine, posebno za Uskrs ili dan Djevice. S vrha brda pruža se pogled na jezero i okolicu što pruža nezaboravan doživljaj.

4.4. Arheološko nalazište „El Fuerte de Samaipata“

Utvrda Samaipata (Fuerte de Samaipata), pretkolumbovski arheološki lokalitet u bolivijskim Andama, iznad grada Samaipata na krajnjem zapadu istočnog bolivijskog departmana Santa Cruz, na nadmorskoj visini od 1920 m. Fuerte de Samaipata je upisano na UNESCO-v popis mjesta svjetske baštine u Americi 1998. godine jer je "velika isklesana

stijena koja domira gradom ispod nje jedinstveno svjedočanstvo pretkolumbovskih vjerovanja i običaja kojih nije bilo ni u jendoj drugoj kulturi Amerika".⁴⁶

Arheološko nalazište El Fuerte de Samaipata jedinstveno je jer obuhvaća zgrade tri različite kulture: Chanea, Inka i Španjolaca.

Chane naselje se sastoji od svetišta isklesanog u živoj stijeni na čijem zapadnom dijelu se nalaze bareljefi dvije pume koji su jedini figurativni ukrasi. Da je donje naselje postojalo prije dolaska Inka govori inka zid koji nesmotreno dijeli mnoge rezbarije kao što su dva paralelna kanala između kojih su brojni manji vijugavi kanali, zbog kojih je nazvan *El Dorso de la Serpiente* (zmijske šare). Na najvišoj točki je *Coro de los Sacerdotes* (zbor svećenika), duboko isklesan krug s trokutastim i kvadratičnim nišama u zidovima, dok je na istoku stijena koja vjerojatno predstavlja glavu pume.⁴⁷ Južnom stijenom su nekada dominirali hramovi i svetišta, njih oko pet, od kojih su sačuvane samo niše u liticama.

Ruševine grada Inka iz vremena širenja Inka na jugoistok se sastoje od velikog središnjeg trga (poznatog kao "Trg tri kulture") s monumentalnim javnim zgradama (kao što je *Kallanka* koja gleda na svetu stijenu) i manjim odvojenim kućama okruženima zidićima (*kancha*) i terasastim poljima na južnim obroncima ispod grada; prepoznatljive odlike Inka grada.

Slika 10. Arheološko nalazište El Fuerte de Samaipata

(Izvor: <https://notesfromcamelidcountry.net/2012/08/22/samaipata-and-the-mystery-of-el-fuerte/>, 2016)

⁴⁶ <http://whc.unesco.org/en/list/883>, 2016.

⁴⁷ <http://www.worldheritagesite.org/sites/elfuertedesamaipata.html>, 2016.

Slika 10. stvara viziju o izgledu arheološkog nalazišta El fuerte de Samaipata.

4.5. Cochabamba

Cochabamba je grad u središnjoj Boliviji koji se nalazi u dolini raspona Anda. Radi se o trećem gradu po veličini unutar Bolivije s populacijom koja iznosi oko 608.276 stanovnika s gradskim stanovništvom koje sveukupno broji oko milijun stanovnika. Samo ime dolazi od spoja riječi qucha, što znači “jezero” te “otvoren običan”.

Cochabamba je poznata kao “grad vječnog proljeća” zbog svoje proljetne temperature koja se proteže praktički kroz cijelu godinu. Osim toga poznata je i kao grad domaćin na prvoj Svjetskoj narodnoj konferenciji o klimatskim promjenama i pravima Majke Zemlje. Dakle moguće je zaključiti da se radi o mjestu koje odiše prirodom i njezinim bogatstvima.

Danas se na Cochabambu gleda kao na grad s najvećim ekonomskim i društvenim napretkom, a razmjerno s drugim gradovima u Južnoj Americi, Cochabamba predstavlja grad s različitim kontrastima. Radi se o gradu sastavljenom od brojnih trgovačkih središta, omeđenim Plazom Colon te Plazom 14 de Septiembre.

Najpopularnije antropogene atrakcije su: *Catedral Metropolitana de Cochabamba*, kolonijalna katedrala sagrađena 1701. godine, *Palacio Portales* koja je sagrađena od najfinijih uvoznih materijala koji su se koristili u povijesti između 1915. i 1925. godine, te *Cristo de la Concordia* – najpoznatiji spomenik Cochabambi, simbol grada i najposjećenija atrakcija. Ostala turistička odredišta Cochabambe još su: *Parque Mariscal Santa Cruz* (Park Maršala Santa Cruz), *Jardín Botánico "Martín Cárdenas"* (Botanički vrt „Martín Cárdenas“), *Monumento heroínas de Coronilla* (Monument heroína Coronille), *Iglesia Santo Domingo* (Crkva Svete nedjelje) te *Laguna Alalay*, i muzeji, *Museo Arqueológico – UMSS* (Arheološki muzej), *Museo de Historia Natural Alcide D'Orbigni* (Prirodno-povijesni muzej Alcide D'Orbigni) *Museo Casona Santivañez* (Muzej kuće Santivañez), *Museo de Arte Contemporáneo* (Muzej suvremenih umjetnosti).⁴⁸

⁴⁸ <http://www.boliviaturismo.com.bo/cochabamba.php>, 2016.

Slika 11. Plaza 14 de septiembre, Cochabamba

(Izvor: <http://www.panoramio.com/photo/48700965>, 2016)

4.6. Sucre

Sucre je glavni grad Bolivije, čija je prva prijestolnica upisana na UNESCO-v popis mjesta svjetske baštine u Americi 1991. godine, gdje su Španjolci podigli brojne renesansne crkve i palače spajajući pritom lokalnu graditeljsku tradiciju i europske stilove. Sucre se nalazi na visini od 2.850 metara, na južnom dijelu središta države u provinciji Oropeza departmana Chuquisaca. Smjestio se na prekretnici amazonskog slijeva rijeke Chico i Grande sa slijevom La Plate.⁴⁹

Zanimljivo je spomenuti kako se nadimak grada odnosi na tri povijesna imena grada, a koji uključuju nazive kao što je: Charchas, koji se odnosi na izvorni naziv grada lokalnih indijanaca, La Plata što je dugo bio naziv grada i čime se isticala španjolska vlast u gradu, Chuquisaca koji je bio naziv grada u vrijeme borbe za nezavisnost od Španjolske te Sucre, današnji naziv koji je ime dobio prema Antoniu Joseu de Sucreu, 9. prosinca 1824. godine.⁵⁰ Najpoznatija građevina u Sucreu je *Casa de la Libertad*, kuća u kojoj je potpisana Deklaracija Nezavisnosti Bolivije 1825. godine.⁵¹ Danas muzej, kuća je smještena na glavnom trgu *Plaza 25 de Mayo*. Zbog umjerene klime ovaj je grad voljela španjolska aristokracija, a dokaz tomu je dvorac Glorieta.

⁴⁹ Kušen, E. (2002.): *Turistička atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb, str. 151.

⁵⁰ Ibid, str. 151.

⁵¹ Ibid, str. 151.

Sucre se danas smatra gradom koji ima dosta toga za ponuditi. Naime cijeli grad je prekriven crkvama, samostanima i službenim zgradama. U većini tih zdanja može se primjetiti bijela boja koja prevladava. Ta boja daje besprijekoran izgled gradu. Smatra se kako Recolet predstavlja jednu od najvažnijih atrakcija koju treba posjetiti u gradu. Recoleta je podignuta od strane franjevac 1601. godine, a nalazi se na vrhu brda. Unutar Recolete nalazi se muzej prepun lijepih slika sa Indijancima i drugim umjetnicima. Crkva San Felipe de Neri, posljednja je crkva sagrađena tijekom kolonijalnog razdoblja u Sucreu.⁵²

Postoje mnoge druge turističke točke unutar Sucrea, a katedrala je jedna od njih. Katedrala Sucre poznata je po svojim raskošnim biserima kojima je prekrivena Djevica od Guadalupea. Od muzeja ovdje su nalaze *Museo Santa Clara* (Muzej Svete Klare), *Museo Arte Indígena Asur* (Umjetnički muzej Andske kulture), *Museo Alfredo Gutierrez Valenzuela* (Muzej Alfreda Gutierrez Valenzuele), *Museo Charcas* (Ribarski muzej), *Museo Antropologico* (Antropološki muzej) i *Museo de Historia Natural* (Povijesno-prirodni muzej)⁵³

Slika 12. Glavni grad Sucre

(Izvor: <http://www.wolpy.com/places/3903987>, 2016)

Slika broj 10 daje uvid u panoramski izgled centra glavnog grada – Sucre.

⁵² Novus, L. (2009): *Južna Amerika – zapadni i južni dio*, Bolivija, Planet Marketing Institucional, Zagreb, str. 64.

⁵³ <http://www.boliviaturismo.com.bo/sucre.php>, 2016.

4.7. Potosí i Bogato Brdo

Potosí je glavni grad istoimenog bolivijskog departmana Potosí i jedan od najviših gradova na svijetu na 4.090 m nadmorske visine. Osnovani su ga Španjolci 1545. godine kao kolonijalno središte s kovačnicom novca ispod planine *Cerro Rico* ("bogato brdo") koja je bila bogata srebrom. Često su je smatrali potpuno sačinjenom od srebra, i bila je glavni izvor srebra Španjolskog kolonijalnog carstva.⁵⁴

Potosí je upisan na UNESCO-v popis mjesta svjetske baštine u Americi 1987. godine kao "najveći industrijski kompleks 16. stoljeća u kojemu je sačuvano nekoliko rudarskih vodenica do kojih je voda dovođena kompleksnim sustavom kanala i umjetnih jezera, ali i golemi kolonijalni grad s mnogo važnih javnih, plemićkih i stambenih građevina".⁵⁵

Prema legendi Inka podrijetlo imena grada Potosí dolazi od riječi *Potocsi* koja označava "gromoglasnu buku" jer je navodno kraljevske rudare prepala strašna buka i glas koji im je poručio da ne diraju srebrnu planinu jer je srebro namijenjeno za druge gospodare. No, kako ova riječ ne označava buku ni na kečuanskom ni na ajmarskom jeziku, lokalna predaja pretpostavlja kako je ime došlo od onomatopeje udaranja čekića o srebrnu rudaču, *potoq*.

Cerro Rico ili Bogato Brdo smješteno iznad bolivijskog grada Potosi, u 16. je stoljeću svojim srebrom privuklo španjolske osvajače u do tada mirni dio Bolivije. Planina je bila toliko bogata srebrom da su se na daleko proširile legende o pravoj srebrnoj planini!

Prije španjolske kolonizacije na ovom se mjestu u podnožju planine nalazilo malo selo. Španjolski su osvajači sredinom 16. stoljeća na ovom području masovno tražili zlato, no uspjeli su pronaći jedno od najvećih nalazišta srebra u cijelom Novom Svijetu. 1545. godine na mjestu sela osnovali su grad Potosi.⁵⁶

Cijeli proizvodni lanac od rudnika Cerro Rica do Kraljevske kovačnice je sačuvan, uključujući brane, akvadukte, umjetna jezera, centre za glodanje i peći. Sačuvan je i kolonijalni grad u podnožju brda s prelijepim javnim društvenim i vjerskim građevinama, nekoliko plemićkih kuća, i četvrtima *Barrios mitayos* u kojima su živjeli radnici. Kraljevska kovačnica *Casa de la Moneda* (Kuća novca) u centru grada, u neposrednoj blizini Trga Republike, izgrađena je od 1753.-73., i danas je numizmatički muzej. U njoj se nalazi više od 100 kolonijalnih slika i razne arheološke i etnografske zbirke. Crkva sv. Franje (*San*

⁵⁴ Kušen, E. (2002.): *Turistička atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb, str. 154.

⁵⁵ <http://whc.unesco.org/en/list/420>, 2016.

⁵⁶ Kušen, E. (2002.): *Turistička atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb, str. 154.

Francisco) je prva crkva sagrađena tijekom kolonijalnog razdoblja, i u njoj se čuva zaštitnik Potosija, *El Señor de la Vera Cruz*.⁵⁷ Crkva sv. Lovre (*Iglesia de San Lorenzo*) je sagrađena 1548. godine i ona je izvanredan primjer kamenog pročelja u lokalnom baroknom stilu.

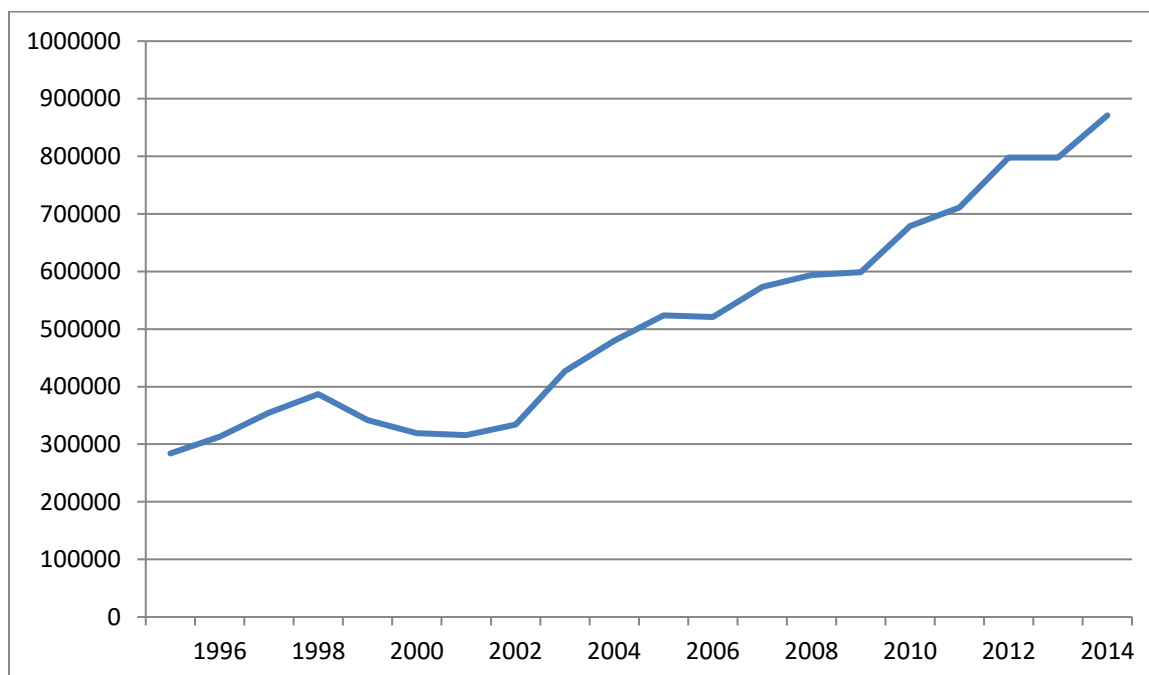
Slika 13. Potosí i Bogato Brdo

(Izvor: <http://www.nathanlustig.com/2014/02/26/travelogue-bolivia-salar-de-uyuni-potosi-sucre/>, 2016)

⁵⁷ <http://www.boliviaturismo.com.bo/potosi.php>, 2016.

5. TURISTIČKI POKAZATELJI

Turistički pokazatelji daju detaljan uvid u turistička kretanja zemlje. Bolivija je zemlja koja svoj turistički potencijal nedostavno primjenjuje, a samim time prikazana je kao zemlja u turističkom razvoju. U ovom poglavlju obradit će se statistički podaci turističkih kretanja ove zemlje, kao i popis oblika kapaciteta, no prije svega, kao uvod, te radi lakše obrade i usporedbe, grafom će se prikazati broj posjetitelja u razdoblju od 1995. do 2014. godine (graf 1).

Graf 1. Turistički pokazatelji broja posjetitelja Bolivije u razdoblju od 1995. do 2014. godine

(Izvor: <http://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.ARVL?locations=BO>, 2016)

Iz ovog grafa može se iščitati trajno uzlazna putanja sa silaznim razdobljem od 1998. do 2003. godine, s rapidnim padom 1999. te stagnacijom između 2012. i 2013. godine što ukazuje na postepeni turistički rast i razvoj turizma.

5.1. Oblici kapaciteta

Smještajni kapaciteti važan su segment prilikom analiziranja grada, odnosno turističke destinacije. Oni su dio cjelokupne ponude stoga ih kao takve treba promatrati. Ovisno o karakteru odmora koji turist želi poduzeti na putovanju odabire smještajni kapacitet prema svojim potrebama. Također, važno je naglasiti da obujam smještajnih kapaciteta ovisi o turističkoj razvijenosti destinacije. Kao i većina zemalja, Bolivija kao osnovni smještaj nudi hotele, hostele te privatni smještaj (apartmane i sobe)

GRAD	HOTELI	HOSTELI	PRIVATNI SMJEŠTAJ
La Paz	115	24	285
Sucre	71	14	151
Cochabamba	98	21	196
Santa Cruz	130	37	389
Potosi	17	5	77
Salar de Uyuni	19	4	58

Tablica 1. Smještajni kapaciteti

(Izvor: http://mingaonline.uach.cl/scielo.php?pid=S0718-64282011000100001&script=sci_arttext, 2016)

Tablica 1 daje uvid u broj raspoloživih smještajnih kapaciteta na području značajnijih turističkih odredišta. Vidljivo je kako je najveći broj apartmana i soba (privatni smještaj), slijede hoteli, dok je, još uvijek, najmanji broj hostela neovisno o destinaciji. Najveći broj raspoloživih ležajeva zauzima najveći grad Bolivije Santa Cruz. Na drugom mjestu je La Paz, a slijede ga Cochabamba, Sucre kao glavni grad, Salar de Uyuni kao jedina ovdje navedena prirodna atrakcija i Potosi na zadnjem mjestu.

5.2. Dolasci i noćenja

Država	2008	2009	2010	2011	2012	2013
UKUPNO	321.628	368.069	433.929	418.947	499.678	459.180
Peru	102.477	104.747	130.192	95.023	119.222	105.055
Argentina	49.735	80.378	103.466	103.399	125.411	122.406
Čile	31.455	31.199	39.704	35.997	54.061	45.689
Brazil	15.421	23.816	22.427	35.325	36.325	37.965
Ujedinjeno Kraljestvo	13.091	13.478	12.712	12.805	12.786	11.162
Francuska	12.678	15.940	15.700	17.668	20.420	19.145
Njemačka	11.685	13.187	12.816	16.966	18.094	15.728
Paragvaj	9.917	9.132	10.392	10.394	11.064	11.926
Australija	8.328	9.001	10.956	8.238	10.870	8.657
SAD	4.888	4.603	4.904	5.703	7.515	6.467
Španjolska	4.671	4.849	5.183	6.776	5.704	5.517
Izrael	4.574	4.655	4.419	5.033	4.373	2.815
Kolumbija	4.570	4.940	6.438	7.361	10.142	9.661
Nizozemska	4.297	3.352	4.630	5.719	4.774	3.981
Kanada	4.212	4.326	4.976	5.075	5.178	4.155
Švicarska	4.050	4.329	4.360	7.195	5.362	4.854
Irska	3.891	3.100	2.664	2.674	2.547	2.163
Italija	3.819	3.779	3.695	4.151	4.227	4.117
Japan	2.929	2.846	2.720	3.045	5.195	5.350
Ekvador	2.922	2.891	4.426	3.419	4.123	3.583
Belgija	2.299	2.208	2.712	2.752	3.130	2.654
Poljska	2.257	2.289	2.461	2.829	2.774	2.574
Švedska	1.636	1.569	1.754	2.609	2.085	1.610
Urugvaj	1.317	1.359	1.187	1.325	2.379	2.611
Danska	1.302	1.397	1.932	1.706	1.745	1.340
Druge zemlje	13.211	14.700	17.062	15.761	20.261	18.936

Tablica 2. Broj dolaska stranih turista između 2008. i 2013.

(Izvor: http://www.ine.gob.bo/pdf/boletin/NP_2014_111.pdf, 2016)

U tablici broj 2 može se iščitati točan broj posjetitelja te redoslijed najbrojnijih gosta. Vidljivo je kako su na ovom popisu to uvjerljivo Peru sa konstantnim brojem oko sto tisuća posjetitelja godišnje te Argentina čiji broj posjetitelja rapidno raste između ovih pet godina sa 49.735 posjetitelja 2008. te čak 122.406 posjetitelja 2013. godine. Na trećem mjestu nalazi se jedna također susjedna zemlja, Čile, čiji broj posjetitelja uglavnom varira između 30.000 i 55.000. Četvrto mjesto zauzima Brazil koji sa brojke 15.421 posjetioca 2008. godine dolazi do 37.965 turista 2013. Slijede Ujedinjeno Kraljestvo, Francuska i Njemačka koji čine otprilike sličan broj posjetitelja, a to je između 10 i 20 tisuća tokom spomenutih pet godina. Treba spomenuti još i posjetitelje iz Paragvaja, Australije, SAD-a, Španjolske, Izraela, Kolumbije, Nizozemske, Kanade, Švicarske, Irske, Italije, Japana, Ekvadora, Belgije, Poljske, Švedske, Urugvaja i Danske koji čine glavno receptivno tržište ove zemlje, a njihov se broj može iščitati u tablici.

GRAD	2012			2013			Razlika %
	Domaći	Strani	Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno	
Ukupno	1.359.586	563.486	1.923.072	1.495.596	579.208	2.074.804	7.89
Sucre	62.197	36.765	98.962	74.509	39.307	113.816	15.01
La Paz	374.357	249.223	623.580	373.164	249.091	622.255	0.21
Cochabamba	222.453	34.831	257.284	229.986	38.053	268.039	4.18
Oruro	125.465	16.296	141.761	180.650	22.081	202.731	43.01
Potosi	47.933	29.150	77.083	55.911	29.702	85.613	11.07
Tarija	54.249	19.425	73.674	55.772	19.059	74.831	1.57
Santa Cruz	410.422	168.196	578.618	463.422	172.638	636.060	9.93
Trinidad	33.482	3.416	36.898	31.832	3.076	34.908	5.39
Cobija	29.028	6.184	35.212	30.350	6.201	36.551	3.80

Tablica 3. Prihodi prema gradovima i usporedba 2012. s 2013.

(Izvor: http://www.ine.gob.bo/pdf/boletin/NP_2014_111.pdf, 2016)

Tablica 3 stvara viziju prihoda iz turizma prema gradovima te njihovu usporedbu s 2012. i 2013. godine. Kao uvjerljivo najveći grad Bolivije na prvom mjestu očekivano se nalazi Santa Cruz sa ukupno sa brojkom od 578.618 2012. i 636.060 2013. što ukazuje na

porast od 9.93%. Na ovom popisu važno je još spomenuti La Paz i Cochabambu. Ukupan broj ostvarenih prihoda u La Pazu 2012. iznosi 623.580, dok je 2013. to 622.255 što je jednako razlici od -0.21% te je samim time La Paz jedini grad sa stagnacijom pa štoviše i padom prihoda s prelaska 2012. u 2013. Cochabamba je 2012. imala visok broj prihoda s brojkom 257.284, a 2013. ta brojka se povisila za 4.18% na 268.039. Na ovom popisu našli su se Oruro sa visokim porastom od 43%, Potosi sa 11.07%, Tarija s 1.57% Trinidad koji je imao razliku od 5.39% te Cobija s 3.80%.

6. ZAKLJUČAK

Cilj ovog rada bio je nabrojati i analizirati prirodne i antropogene atrakcije koje čine Boliviju te temelj njenog turizma. Iako se smatra slabo razvijenom turističkom zemljom, mnogobrojni turistički resursi koje posjeduje Bolivija ukazuju na veliki potencijal razvoja turizma u ovoj zemlji te mogućnost pretvaranja tih resursa u atrakcije. Razvoj turizma u ovoj zemlji sporo je tekao te je tek 1930. godina, kada se prvi puta pridaje važnost ovoj aktivnosti, otvorena prva službena turistička agencija. Od te godine postpuno se počinje pridavati važnost turizmu, no nikako u radikalnoj mjeri koja bi preokrenula postojeću situaciju.

Bogata povijest Bolivije ostavila je trag u arhitekturi, gastronomiji, tradiciji i običajima koji svi zajedno tvore jednu jedinstvenu kulturu koja danas privlači i intrigira sve veći broj posjetitelja. Specifičnost ove kulture očituje se i u glazbenim instrumentima naroda Anda čija se pitka i melodična muzika redovito nudi posjetiteljima kao autohtoni doživljaj ove države. Manifestacija ove izrazito interesantne kulture leži i na mnogobrojnim sajmovima, festivalima, ali i na tržnicama. Jedan takav primjer je vještičja tržnica koja nudi bizarne predmete poput mrtvih mačaka i fetusa lame, za koje se tvrdi da štite od zlih duhova.

Osim bogatstva kulture, Bolivija obiluje i prirodnim atrakcijama. Slana jezera, planine, slatkovodna jezera i mnoštvo drugih atrakcija, danas privlače velik broj ljubitelja prirode, avanturista, rekreativca iz cijelog svijeta, ali i lokalno stanovništvo. Iz svega analiziranog može se zaključiti kako je glavna prirodna atrakcija, osim jezera Titicaca sa, može se reći, dugom povijesnom tradicijom, i slano jezero Salar de Uyuni koje svojom zaslepljujućom površinom bijele soli donosi posve nestvaran doživljaj efekta zrcala.

Također, treba se zaključiti kako su, statistički gledano, najmnogobrojniji turisti iz Perua, Čilea, Argentine, Ujedinjenog Kraljestva i Brazila. Iz toga je vidljivo da Bolivija kao zemlja nije dovoljno promovirana europskom receptivnom tržištu. U budućnosti, naglasak bi trebalo staviti, te samim time i Boliviju promovirati kao zemlju bogatu prirodnim ljepotama i razviti neke oblike selektivnog turizma orijentirane na prirodu, no ne bi trebalo osporiti niti kulturna središta gdje bi najbolje bilo pojačati, a prije svega uspostaviti zanatski turizam.

LITERATURA

Knjige:

1. Buchanan, N.: *Sva čuda svijeta*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2004.
2. Klemenčić, M.: *Atlas svijeta*, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb, 2006.
3. Kušen, E.: *Turistička atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb, 2002.
4. Natek, K., Natek M.: *Države svijeta 2000*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2000.
5. Novus, L.: *Južna Amerika – zapadni i južni dio*, Planet Marketing Institucional, Zagreb, 2009.
6. Tomljanović, P.: *Leksikon država svijeta*, Extrade d.o.o. Rijeka , Rijeka, 2005.

Internet izvori:

1. <http://www.worldatlas.com>, pristup 2.8.2016.
2. <http://www.boliviabella.com>, pristup 2.8.2016.
3. <http://en.climate-data.org>, Pristup 2.8.2016
4. <http://www.nationsencyclopedia.com>, pristup 6.8.2016.
5. <http://www.gestiopolis.com>, pristup 11.8.2016.
6. <http://foundtheworld.com>, pristup 8.8.2016.
7. <https://www.britannica.com>, 14.8.2016.
8. <http://www.nytimes.com>, pristup 14.8.2016.
9. <http://www.environmentguru.com>, pristup 6.8.2016.
10. <http://www.placestoseeinyourlifetime.com>, pristup 8.8.2016.
11. <http://www.greentracks.com>, pristup 8.8.2016.
12. <https://www.lonelyplanet.com>, pristup 14.8.2016.
13. <http://www.latimes.com>, pristup 14.8.2016.
14. <https://www.flickr.com>, pristup 16.8.2016.
15. <http://destinosa1.com>, pristup 17.8.2016.
16. <http://whc.unesco.org>, pristup 17.8.2016.
17. <http://www.worldheritagesite.org>, pristup 17.8.2016
18. <https://notesfromcamelidcountry.net>, pristup 18.8.2016.
19. <http://www.boliviaturismo.com.bo/cochabamba.php>, pristup 18.8.2016.
20. <http://www.panoramio.com>, pristup 18.8.2016.

21. <http://www.wolpy.com>, pristup 19.8.2016.
22. <http://www.nathanlustig.com>, pristup 19.8. 2016.
23. <http://data.worldbank.org>, pristup 20.8.2016.
24. <http://mingaonline.uach.cl>, pristup 20.8.2016.
25. <http://www.ine.gob.bo>, pristup 21.8.2016.

POPIS PRILOGA

POPIS SLIKA

Slika 1. Geografski položaj Bolivije.....	2
Slika 2. Köppenova klasifikacija klime Bolivije.....	4
Slika 3. Efekt zrcala jezera Salar de Uyuni.....	9
Slika 4. Jezero Poopó nekoć i danas.....	11
Slika 5. Laguna Colorada.....	12
Slika 6. Jezero Titicaca.....	14
Slika 7. La Paz.....	15
Slika 8. Katedrala Santa Cruza de la Sierra.....	17
Slika 9. Crkva Gospe od Copacabane.....	18
Slika 10. Arheološko nalazište El Fuerte de Samaipata.....	19
Slika 11. Plaza 14 de septiembre, Cochabamba.....	21
Slika 12. Glavni grad Sucre.....	22
Slika 13. Potosí i Bogato Brdo.....	24

POPIS TABLICA I GRAFOVA

Tablica 1. Smještajni kapaciteti.....	26
Tablica 2. Broj dolaska stranih turista između 2008. i 2013.....	27
Tablica 3. Prihodi prema gradovima i usporedba 2012. s 2013.....	28
Graf 1. Turistički pokazatelji broja posjetitelja Bolivije u razdoblju od 1995. do 2014. godine.....	25

SAŽETAK

Ovaj se rad bavi proučavanjem i analiziranjem turističkog potencijala Bolivije, zemlje slabije turističke razvijenosti, ali velikih mogućnosti. Zemlja je to bogate i raznolike povijesti indijanske kulture čija se ostavština i danas može doživjeti u muzejima i kulturnim centrima. No, ono što dodatno naglašava raskošnost ove kulture svakako su tradicionalne predstave andske glazbe i plesa, ali i izvedba lokalnih glazbenika koji sviraju frule i ukulele. Osim atraktivne kulturne pozadine, Bolivija obiluje i mnogobrojnim prirodnim atrakcijama od kojih su turistički najznačajnija slana andska jezera, ali i slatkovodna. Svojom klasifikacijom čak deset različitih oblika klima varira ekvatorskom na sjeveru, savanskom klimom na istočnom dijelu zemlje pa sve do planinske klime na andskom području. Ovakvom kulturnom i prirodnom raznolikošću, Bolivija je zemlja golemih turističkog potencijala za sve profile turista. Za avanturiste pogodan je planinarski turizam, trekking turizam koji uključuje podneblje slanih andskih jezera, dok za turiste inspirirane kulturom najbolje odgovara urbani i zanatski turizam. Bolivija bi kao zemlja izrazitih potencijala trebala veću pozornost pridavati kulturnim i avanturističkim turistima te sukladno tome izgraditi strategiju razvoja usmjerenu podizanju popratnih sadržaja i aktivnosti.

SUMMARY

This paper deals with the study and analysis of tourism potential in Bolivia, country with poor tourism development, but high potentials. It is a country filled with rich and versatile Indian culture history whose inheritance can be experienced in museums and other cultural centers. This culture's luxuriance can also be experienced throughout its traditional shows including signature music and dance, alongside local musicians performing on flute and ukulele. Apart from fascinating cultural background, Bolivia is home to numerous natural beauties such as Andean salt and sweet water lakes. It classifies ten different climates from tropical rainforest on the north, through eastern savanna, ending with Oceanic subpolar climate in the Andes. Owning this kind of cultural and natural specification Bolivia represents its enormous tourist potential to please a lot of different tourist profiles. There are mountain activities for those eager for adrenaline, trekking across salt water lakes or simple sightseeing, including handicraft activities for culturally inspired individuals. Bolivia represents a country with many essential tourist resources and should definitely aim on attracting aforementioned types of people, and also work on developing facilities and activities that would fulfill their needs.